

– 672s.

3. **Montessori M.** Dom reb'onka. Metod nauchnoj pedagogiki / M. Montessori. – SPb.: Astrel, M.: ACT, 2005. – 272 s.
4. **Montessori M.** Vpityvajushchij razum reb'onka / M. Montessori. – SPb.: Blagotvoritel'nyj fond «Volontjory», 2011. – 320 s.
5. **Montessori M.** Samovospitenije i samoobuchenije v nachal'noj shkole / Sost., vstup. st. K.E.Sumnitel'nyj / M. Montessori. – M.: Karapuz, 2009. – 288 s.
6. **Praktyka Montessori.** Dosvid i materialy: metodychnyj posibnyk / Ukl.: S.Yefimova, N.Todchuk. – L'viv: Koleso, 2009. – 104 s.
7. **Stending E.M.** Zhyzn' i tvorchestvo Marii Montessori / E.Stending. – SPb.: Blagotvoritel'nyj fond «Volontjory», 2012. – 476 s.
8. **Shul'zhenko D.I.** Osvitno-psychologichna interpretacija (inkluzija) ditej z autyzmom: monografija / D.I. Shul'zhenko. – K.: NPU imeni M.P. Drahomanova; vyd-vo Chortyc'koho nacional'noji akademiji, 2017. – 444 s.
9. **Khiltunen Ye.** Prakticheskaja montessori-pedagogika. Kniga dl'a pedagogov i roditel'ej. – M.: Yunion-pablik; Al'ta-print, 2005. – 400 s.

Бушак О.О. Использование номенклатурных карточек по методу М.Монтессори, как компетентность будущего специалиста коррекционного образования.

В статье рассматриваются проблемы речевого развития. Цель статьи – проанализировать суть дидактических материалов в педагогическом наследии известного итальянского врача, педагога, философа Марии Монтессори.

В статье обобщены исследования украинских и зарубежных ученых по дидактическим играм. Проанализирован опыт использования карточек в учреждениях, созданных Монтессори. Рассмотрены элементы концепции «трехступенчатого урока», которые являются важными, в частности, во время занятий по развитию речи.

Особое внимание уделено исследованию дидактического материала, изготовленного в форме карточек с изображениями и подписями. Описаны требования к работе с такими карточками Монтессори, а также Г.Домана. На основании обработанных источников и опроса групп студентов обобщены результаты исследования и предложены способы использования дидактического материала на уроках развития речи в учебных заведениях и использования дидактического материала для подготовки студентов к работе в области коррекционной работы с детьми дошкольного и младшего школьного возраста.

Ключевые слова: Мария Монтессори, обучение, развитие речи, дидактические игры.

Bushchak O.O. Use of nomenclature cards by the M. Montessori method as competence of the future specialist in correctional education

The article examines the problems of speech development. The purpose of the article is to analyze the essence of didactic materials in the pedagogical heritage of the famous Italian doctor, educator, philosopher, Maria Montessori.

The article present overview of the research of Ukrainian and foreign scholars on didactic games, cards using in the institutions created by M.as well as the concept of the «three-tier lesson», which are important, in particular, during the courses on speech development.

Particular attention was paid to the study of didactic material, which was made in the form of cards with images and inscription. Requirements for using such cards (developed by M.Montessori, as well as G.Doman) were described. The results of the study are summarized and the ways of use of the didactic material at the lessons of speech development in educational institutions as well as use of didactic material for students studying in the field of correctional work are proposed based on the examined sources and the survey made within the groups of students.

Keywords: Maria Montessori, education, speech development, didactical exercise.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2018 р.

Статтю прийнято до друку 27.02.2018 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Островська К.О.

УДК 376-056(477.87)

Кляп М.І.

**ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В УКРАЇНІ
(НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТТЯ)**

Стаття висвітлює деякі проблеми сучасної корекційної педагогіки, головним завданням якої є всебічний розвиток осіб з особливими освітніми потребами. Основна увага звертається на можливість ранньої діагностики дітей з порушеннями психофізичного розвитку та надання їм корекційних послуг, окремих аспектів організації інклюзивного навчання учнів, що потребують корекції фізичного та/або психічного стану. Окремі підходи до розв'язання цих проблем показані на прикладі практичної діяльності закладів Закарпатської області.

У статті піднімаються питання про оптимізацію мережі спеціальних шкіл, недостатність навчально-методичної літератури для спеціального навчання, незабезпеченість навчально-виховного процесу як у спеціальних школах, так і в закладах з інклюзивним навчанням педагогами із спеціальною вищою освітою, необхідність створення відповідної бази для корекційного блоку навчання дітей з особливими освітніми потребами у звичайній загальноосвітній школі. Підкреслено, що розв'язання зазначених проблем можливе лише спільними зусиллями органів управління освітою, науково-педагогічних працівників, учителів-практиків і батьків дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: корекційна педагогіка, діти з порушеннями психофізичного розвитку, інклюзивне навчання, Закарпаття.

Постановка проблеми. Відповідно до Конвенції ООН про права дитини Україна посилила увагу до проблем дітей із порушеннями психофізичного розвитку і тому здійснює цілеспрямовані кроки для створення максимально сприятливих умов для їх інтеграції та соціалізації. Особливістю сьогодення є реорганізація системи спеціальної освіти на демократичних і гуманістичних засадах, створення в країні альтернативних моделей психолого-педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами, вирішення питань реалізації їх права на вільний вибір форм навчання, рівня і діапазону освітніх потреб, розробка технологій корекційно-реабілітаційної роботи з цією категорією дітей.

Тому актуальним є розв'язання широкого спектру проблем корекційної педагогіки як науки про сутність і закономірності освіти, навчання і виховання дітей з вадами психофізичного розвитку, про можливості корекції їх порушень для досягнення максимально можливого рівня особистого розвитку та готовності до самостійного життя [5, с. 24]. Серед основних завдань корекційної педагогіки є розробка методичних та організаційних основ корекційного навчання і виховання дітей з особливими потребами.

Сучасним проблемам розвитку корекційної освіти в Україні присвячені наукові дослідження В.Бондаря, В. Синьова, Д. Шульженко, В. Засенка, А. Колупаєвої, С. Миронової, М. Шеремет, О.Колишкіна, В. Липи, Т. Сак, О. Гаврилова, В. Тарасун та ін. У їх роботах акцентується увага на першочергових завданнях щодо розвитку цієї галузі освіти в Україні, зокрема впровадження інклюзивного навчання.

Мета статті – здійснити аналіз актуальних проблем корекційної педагогіки на сучасному етапі розвитку України, особливостях їх прояву у найзахіднішій області країни – в Закарпатті.

Виклад основного матеріалу. Сучасна корекційна педагогіка досліджує нові шляхи розвитку корекційної освіти, що уособлюють актуальні напрями організації навчання і виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку. На думку В. Синьова, корекційна педагогіка корегує (покрощує, виправляє) суттєво ушкоджені біологічно або соціально процеси розвитку людини [9].

Слід зауважити, що сучасна корекційна педагогіка на відміну від спеціальної педагогіки виходить за межі роботи з дітьми, які отримують корекційно-виховні впливи лише у спеціальних освітніх закладах. Корекційна педагогіка займається питаннями роботи з дітьми і дорослими з особливими потребами в умовах реабілітаційних центрів, масових освітніх і позаосвітніх закладів, сім'ї тощо [3; 10, с.35-61].

Нині відкриваються нові обрії у системі корекційної освіти в Україні, пов'язані із урахуванням прогресивних світових тенденцій: змінюється ставлення до організації навчання і виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку. Практика провідних країн Європи та світу підтверджує, що діти з особливостями можуть отримувати освіту не лише у спеціальних закритих освітніх закладах, а й у загальноосвітніх закладах з інтегрованим або інклюзивним навчанням. Відбувається розвиток безперервної корекційної освіти, тобто освіти упродовж життя, яка сприяє постійному поглибленню загальноосвітньої та фахової підготовки особам із психофізичними порушеннями. Враховуючи те, що кількість дітей, які потребують спеціального та корекційного навчання в Україні постійно зростає (біля 12 % від загальної кількості дітей у країні) [2, с. 75], вирішення сучасних проблем функціонування цієї галузі набуває державного значення.

З огляду на актуальні завдання, що розв'язує корекційна педагогіка на сучасному етапі, до її основних проблем можна віднести:

1. Відсутність належних технологій ранньої диференціальної діагностики, обліку (бази статистичних даних) дітей з особливими потребами, системи консультативно-методичної та ранньої корекційно-реабілітаційної допомоги дітям та їх родинам [3].

Раннє діагностування та грамотна організація корекційної допомоги різко підвищує ймовірність досягнення дитиною норми рівня психічного розвитку, а, отже, рання корекційно-педагогічна робота сприятиме повній інтеграції в соціум [10, с.53]. Незважаючи на належну увагу за останній період з боку державних та місцевих органів влади до проблем осіб з вадами психофізичного розвитку в Україні, зокрема в Закарпатті, вкрай мало установ, що можуть надавати ранню діагностично-корекційну допомогу. В місті Ужгород з 1999 року успішно працює Медико-соціальний реабілітаційний центр «Дорога життя» міського товариства інвалідів праці та дитинства «Оптиміст», який займається комплексною реабілітацією дітей та молоді з обмеженими можливостями, здійснює соціальний захист прав та інтересів пацієнтів і їх сімей. Вікова категорія осіб, що обслуговуються в Центрі від 0 до 35 років.

Сьогодні у закладі працює 5 груп для дітей з особливими потребами. Із січня 2006 року відкрито відділення раннього втручання. В умовах припинення в області функціонування психолого-медико-педагогічних консультацій відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року № 545 це відділення є фактично єдиною установою в області (крім медичних закладів), де проводиться певна діагностика та визначається програма корекційної допомоги дітям переддошкільного та молодшого дошкільного віку.

Центр покликаний надавати можливість дітям і молоді з психофізичними вадами розвивати та реалізовувати свої можливості, повністю або частково інтегруватися в суспільне життя. Також Центр проводить значну роботу із сім'ями пацієнтів установи. Розуміючи, що любов та підтримка батьків є обов'язковою умовою повноцінної корекції дитини, МСРЦ «Дорога життя» допомагає батькам усвідомити проблеми своєї дитини та стати активним учасником навчально-корекційного процесу.

На сьогодні у різних програмах Центру задіяно до 260 дітей та молодих людей, тобто «Дорога життя» охоплює своєю діяльністю практично всіх дітей з інвалідністю, що проживають в Ужгороді. Крім того, на базі цієї установи проходять курсову реабілітацію діти, що проживають в інших містах області [4].

В області наявні ряд закладів, в яких надаються певні корекційні послуги дітям дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку. Так у місті Хуст функціонує Навчально-реабілітаційний центр Хустської районної державної адміністрації, на базі якого працюють спеціальні дошкільні групи для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та розумовими відхиленнями. Однак, кількість дітей, що можуть там отримати корекційно-реабілітаційні послуги дуже обмежена. Працює також у Мукачівському районі спеціальна дошкільна група для дітей з порушеннями розумового розвитку й у Чинадіївському ДНЗ (дитбудинку) інтернатного типу для дітей дошкільного та шкільного віку Закарпатської обласної ради, але там виховуються тільки діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

Працює ряд спеціальних дошкільних груп у окремих дитячих садках області. Та у місті Ужгород у ДНЗ № 39 є групи для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та логопедичні групи, у ДНЗ № 20 – групи для дітей з вадами зору і логопедична, а у ДНЗ № 2 – дві логопедичні групи (із фонетико-фонематичним та загальним недорозвиненням мовлення). Зараз існує проблема із зарахуванням дітей у такі групи, оскільки розформована ПМПК вже не видає документів, необхідних для зарахування у такі групи відповідно до чинного законодавства, а інклюзивно-ресурсні центри, які могли б визначати програму корекції, ще не всюди завершили процес свого створення та започаткування роботи.

Таким чином, можливості для ранньої діагностики та здійснення корекційної допомоги дітям з особливими потребами переддошкільного та дошкільного віку в області явно недостатньо. Ситуація покращиться із початком роботи інклюзивно-ресурсних центрів у всіх адміністративних одиницях Закарпаття.

2. Відсутність повного охоплення дітей з особливими освітніми потребами спеціальним навчанням, недостатність кадрів з відповідною дефектологічною освітою для реалізації корекційного навчання.

Існуюча мережа спеціальних закладів не може забезпечити кожну дитину відповідною їй дефекту корекційно-педагогічною, медичною, психологічною та соціальною допомогою. Багато дітей навчаються у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах, де умови роботи не відповідають особливостям їх психофізичного розвитку, або не навчаються взагалі (це діти з аутизмом, із комплексними порушеннями).

У 2016\2017 навчальному році в Закарпатській області продовжували функціонувати вісім спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів, у тому числі п'ять шкіл для навчання розумово відсталих дітей, та один навчально-реабілітаційний центр. Серед цих закладів один – для сліпих дітей та із зниженим зором, два – для глухих та зі зниженим слухом. Для сприяння соціалізації дітей, які навчаються у спеціальних школах-інтернатах, з вересня 2016 року ці навчальні заклади переведено на п'ятиденний навчальний тиждень. Це дало можливість забезпечити перебування більшості учнів у вихідні та святкові дні в колі сім'ї. У зв'язку з реалізацією тенденції до здійснення навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх школах за місцем проживання кількість дітей у цих

закладах постійно знижується: у 2014 році у спецшколах навчалося 763 учні, а у 2016 році – 657 [6, с.22].

Останнім часом дещо послаблюється увага суспільства до потреб спеціальних закладів, скорочується їх мережа, погіршується матеріально-технічне оснащення, розриваються налагоджені зв'язки з виробництвом. Спеціальні заклади недостатньо забезпечуються навчальною, методичною літературою, дидактичним і наочним матеріалами, спеціальним обладнанням, що, безумовно, ускладнює реалізацію кінцевої мети – соціально-трудова адаптація та інтеграція випускників у суспільство.

Гострою залишається проблема забезпечення спеціальних навчальних закладів дефектологічними кадрами, реабілітологами, спеціальними психологами тощо. За даними департаменту освіти і науки Закарпатської ОДА у 2014 році у 8 спеціальних загальноосвітніх школах працювали 364 педагоги, з яких 103 (28 %) мали вищу фахову (дефектологічну) освіту, а у спеціальних школах для дітей з розумовою відсталістю цей показник був ще нижчим – 41 педагог (20 %) із загальної кількості 204 вчителів. У 2017\2018 навчальному році у зв'язку із зменшенням контингенту учнів спеціальних шкіл та відповідним зменшенням педагогічних колективів, наявної можливості отримати вищу фахову освіту (олігофренопедагог, логопед) у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» відсоток педагогів спецшкіл з належною вищою освітою дещо зріс. У всіх спеціальних загальноосвітніх закладах цей показник становить 36 % (118 вчителів із 331), а у закладах для дітей з розумовою відсталістю – 24 % (41 педагог із 171).

Подальша тенденція до зменшення кількості учнів спеціальних шкіл у зв'язку з розвитком інклюзивного навчання актуалізує питання про проведення оптимізації мережі спеціальних загальноосвітніх шкіл області. Особливо ця проблема буде нагальною для п'яти шкіл для дітей з розумовою відсталістю, окремі з них можуть бути реорганізовані у навчально-реабілітаційні центри або слугувати базою для утворення інклюзивно-ресурсних центрів у районах області.

3. Відсутність зацікавленості та мотивації адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів до впровадження інноваційних форм навчання дітей з особливими освітніми потребами (зокрема інклюзивного навчання).

Сьогодні інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами заслуговує на особливу увагу. Адже інклюзивне навчання – це спільне навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами зі здоровими однолітками в умовах масового загальноосвітнього закладу за місцем проживання. [1, с.11; 10, с. 42].

Виконання Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, інших міжнародних документів з питань інклюзивного навчання, соціального захисту та охорони здоров'я дітей, ратифікованих Україною, визначили стратегічну мету в наданні освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами, спрямовану на їх включення в соціум шляхом розвитку інклюзивного освітнього середовища. Забезпечення реалізації конституційного права на освіту для всіх осіб, незалежно від стану здоров'я та інших особливих потреб, розбудова інклюзивної освіти на всіх рівнях є одним з пріоритетних завдань всієї держави і, зокрема Закарпаття.

Започаткування інклюзивного навчання припадає в області на 2009\2010 навчальний рік, коли вперше в Закарпатті відкрилися класи для спільного навчання дітей із особливими освітніми потребами разом із здоровими ровесниками, тоді інклюзивним навчанням було охоплено 36 учнів. Уже в наступному навчальному році кількість особливих учнів інклюзивних класів зросла до 270 [7, с.41]. Ця інформація, на нашу думку, виглядає дещо невідповідною у порівнянні з кількістю учнів інклюзивних класів станом на 2016\2017 навчальний рік (151 дитина) [6, с.22].

Для розширення мережі інклюзивних та спеціальних класів масових загальноосвітніх навчальних закладів, наближення освітніх послуг до місця проживання дітей з особливими освітніми потребами органами управління освітою в області у вересні 2016 року було прийнято рішення про введення мораторію на направлення нових учнів до спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з порушеннями розумового розвитку [6, с.22]. На нашу думку, такий крок не є повністю правильним, оскільки інклюзивне навчання найбільш прийнятне дітям, що мають затримку психічного розвитку та легку ступінь розумової відсталості. Інтеграція може бути ефективною для тих дітей, рівень яких

відповідає рівню психофізіологічного та мовного розвитку або наблизений до вікової норми здорових дітей [10, с.53]. Діти, що мають помірну ступінь розумової відсталості і яким рекомендовано навчання за програмами навчальних закладів для розумово відсталих дітей, за рішенням батьків мали б мати право навчатися у спеціальній школі.

Уведений мораторій на направлення до спеціальних шкіл-інтернатів нових учнів дав можливість у 2016\2017 навчальному році розширити мережу інклюзивних класів у масових загальноосвітніх школах. Їх кількість зросла до 130, вони діють у 82 навчальних закладах області. У цих класах навчалася 151 дитина з особливими потребами, що на 43 учні більше, ніж у попередньому навчальному році. Інклюзивні класи функціонували у містах Ужгород, Мукачево, Берегово, Чоп, у 10 з 18 районів області [6, с.22].

Кількість дітей з особливими освітніми потребами, що охоплені інклюзивним навчанням, могла б бути більшою, якби керівники та педагоги масових шкіл не шукали формальних підстав для гальмування цього процесу. При цьому проблема не вичерпується тільки включенням дитини з обмеженими можливостями здоров'я у класи загальноосвітньої школи, але і зачіпає зміст, методи і форми навчання даної категорії дітей. Необхідна творча та науково обґрунтована розробка змісту і методів навчання та виховання дітей з вадами у розвитку в умовах інклюзивного навчання.

Серед актуальних питань інклюзивної освіти є створення відповідної бази для корекційного блоку навчання дітей з особливими освітніми потребами у звичайній загальноосвітній школі: наявність відповідних програм, підручників, спеціального обладнання, дидактичних матеріалів для дітей з різною категорією порушень; надання діагностичних, консультативних послуг спеціальними фахівцями [10, с. 47-48]. Кваліфіковану педагогічну допомогу може надати лише спеціально підготовлений педагог-дефектолог, оскільки для успішної діяльності в системі корекційної освіти далеко недостатньо традиційної педагогічної підготовки. Проблема у тому, що законодавством не передбачена діяльність «команди фахівців» в умовах загальноосвітнього закладу, тим більше, штатний розклад не забезпечує класи додатковими штатними одиницями корекційного педагога, спеціального психолога, реабілітолога, особливо у сільській школі [1, с. 12].

З метою покращення ситуації щодо організації інклюзивного навчання в школах області в навчальні програми курсів підвищення кваліфікації вихователів, вчителів, психологів та соціальних педагогів Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти включено теми щодо особливостей навчання, виховання дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі із синдромом Дауна та розладами спектру аутизму, проводяться курси для асистентів вчителів класів з інклюзивним навчанням [6, с.23]. Попри велику роботу, яка проводиться в області щодо збільшення кількості інклюзивних класів та налагодження навчання дітей з особливими освітніми потребами у колі здорових однолітків за місцем проживання, ефективність та результативність такого навчання потребує подальшого дослідження. Вивчати необхідно шляхи включення дітей із психофізичними вадами в класний колектив, виховання толерантного ставлення здорових дітей та їх батьків до однокласників з певними порушеннями, вплив спільного навчання на рівень навчальних досягнень учнів класу, методи і прийоми роботи вчителів загальноосвітніх шкіл в інклюзивних класах тощо.

Крім інклюзивних класів в області у 2016\2017 навчальному році діяло 20 спеціальних класів, у яких навчалася 131 дитина, що потребує корекції психофізичного розвитку. У порівнянні з попереднім навчальним роком кількість таких класів зросло на 7, а учнів у них на 38. Спеціальні класи діяли у містах Ужгород і Чоп та у 5 районах області. Однак, викликає занепокоєння зростання на 81 особу у порівнянні попереднім навчальним роком кількості учнів, що потребують корекції психофізичного розвитку і навчаються за індивідуальною формою [6, с.22]. Однією з причин такої ситуації, на нашу думку, і може бути уведений мораторій на направлення нових учнів до спеціальних шкіл. Збільшення числа учнів з особливими потребами, що навчаються індивідуально, не сприяє їх соціалізації, а також приводить до збільшення бюджетних витрат на їх освіту.

Покращення ситуації щодо збільшення числа учнів з особливими освітніми потребами, що навчаються в школах з інклюзивним та інтегрованим навчанням, можлива у випадку зацікавленості керівників масових шкіл відкривати такі класи, а не шукати причини відмови батькам особливих дітей. Необхідно покращувати матеріально-технічну базу шкіл, де навчаються діти, що потребують корекції

психофізичного розвитку, першочергово забезпечувати ці заклади навчально-дидактичним обладнанням та засобами корекційного навчання, наочністю, спеціальними підручниками, підсилювати кадровий склад відповідними корекційними педагогами, спеціальними психологами, реабілітологами. Ситуація із забезпечення шкіл області педагогами із фаховою спеціальною освітою покращилася у 2017 році, коли відбувся перший випуск 40 спеціалістів (олігофренопедагогів, логопедів) у ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Наступні випуски (20 осіб) за освітнім ступенем бакалавра з цієї спеціальності будуть через два роки.

4. Розширення функцій спеціальних шкіл (шкіл-інтернатів), які б могли стати консультативно-методичними центрами з корекційно-розвивальної роботи у своїх територіальних округах (тобто надавали консультативну допомогу вчителям, вихователям дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів із інклюзивним та інтегрованим навчанням).

Загальноосвітні та дошкільні навчальні заклади, де навчаються діти, які потребують корекції фізичного та (або) психічного розвитку, мають працювати в тісному зв'язку із спеціальними, використовуючи напрацьовані методики роботи з дітьми, залучати до консультування фахівців із багаторічним досвідом роботи з такою категорією дітей. Доречно також ініціювати створення на базі спеціальних шкіл-інтернатів районних інклюзивно-ресурсних центрів, оскільки це дасть змогу використати кваліфікованих педагогів та створену у таких школах належну матеріальну базу.

Нещодавно Закарпаття стало одинадцятим учасником проекту Благодійного Фонду Порошенка «Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації». У рамках цього проекту 14 лютого поточного року в Ужгороді відкрито перший у краї інклюзивно-ресурсний центр. Ця установа відповідає сучасним вимогам для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання їй належної корекційно-педагогічної допомоги. У центрі обладнані кабінети фахівців (сурдопедагога, тифлопедагога, логопеда, олігофренопедагога, психолога), кабінет ЛФК, ресурсна та тренінгова кімнати. Кваліфіковані фахівці забезпечать системний супровід дітей з особливими потребами від 2 до 18 років.

Підписано також Меморандум про співпрацю між Фондом Порошенка та Закарпатською ОДА щодо створення мережі інклюзивно-ресурсних центрів (заплановано 18 центрів, графік відкриття затверджено Меморандумом). Така діяльність сприятиме утвердженню поваги та сприйняття особистості дітей з особливими освітніми потребами, розвитку їх самостійності та входженню в соціум, надання освітньо-корекційних послуг з раннього віку [8].

Висновки. Вирішення окреслених проблем сучасної корекційної педагогіки потребує часу, повсякденної напруженої роботи, скоординованості роботи різних міністерств, відомств та інституцій громадського суспільства в кадровому, інформаційному, науково-методичному, організаційному забезпеченні роботи з дітьми з особливими потребами, починаючи з раннього дитинства, у дошкільному, шкільному віці та після закінчення школи. Успішне розв'язання хоча б частини з них дозволить, забезпечити можливість всім категоріям дітей з особливими освітніми потребами здобувати бажаний рівень підготовки, маючи при цьому альтернативний вибір форми навчання і типу навчального закладу відповідно до своїх потреб.

У Закарпатській області проводиться послідовна робота щодо розширення мережі інклюзивних класів, збільшення учнів з особливими освітніми потребами, що здобувають освіту разом із здоровими ровесниками у масових загальноосвітніх школах. Однак потрібно активізувати роботу в питаннях покращення матеріально-технічного забезпечення закладів з інклюзивним та інтегрованим навчанням, удосконалення змісту, форм і методів роботи педагогів таких шкіл, формування команди фахівців для психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.

Наведений перелік, безумовно, не вичерпує актуальну проблематику у галузі корекційної педагогіки. Подальші перспективи дослідження ми вбачаємо у дослідженні різних аспектів інклюзивного навчання: від включення дитини з особливими потребами у колектив здорових однолітків до дослідження ефективності навчально-виховного процесу в інклюзивному класі.

Використана література:

1. Колупасва А. Стратегічні напрями сучасної освітньої політики України / А. Колупасва // Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання : зб. наук. праць / за ред. С. В. Литовченко, І. М. Гудим. – К.: О.Т.Ростунов, 2011. – Вип. 2. – С. 7–13.

2. **Липа В.** До питання про загальний стан державної підтримки дітей з особливими потребами на Україні / В. Липа, О. Гаврилов // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: соціальна педагогіка. Частина 1 / за ред. О. В. Гаврилова, В.І.Співака. – Кам'янець-Подільський : Медобори – 2006, 2011. – Вип. 17. – С. 73–83.
3. **Малишевська І.А.** Актуальні проблеми сучасної корекційної педагогіки. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/.../1/Aktualni%20problemy%20suchasnoi%20KP.pdf>
4. **Медико-соціальний реабілітаційний центр «Дорога життя».** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cf-social.org.ua/regions/zakarpatska/item/mediko-soc%D1%96alnij-reab%D1%96%D1%96tac%D1%96jnj-centr-doroga-zhittya>
5. **Миронова С. П.** Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева ; [за заг. ред. С.П.Миронової]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.
6. **Освіта** Закарпаття у цифрах і фактах. 2016-2017 навчальний рік: Інформаційно-аналітичний збірник. – Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2017. – 144 с.
7. **Освіта** Закарпаття у цифрах і фактах. 2010-2011 навчальний рік: Інформаційно-аналітичний збірник. – Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2011. – 192 с.
8. «**Піклуючись** про наших дітей, ми дбаємо про наше майбутнє» - вважає Марина Порошенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://deponms.carpathia.gov.ua/main/1601-.html>
9. **Синьов В.** Методологія та теорія досліджень в галузі дефектології/ В.Синьов//Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: соціально-педагогічна /за ред. О.В. Гаврилова, В.І.Співака. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – Вип.15. –С.7- 9.
10. **Шульженко Д.І.** Освітньо-педагогічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом: монографія/Д.І. Шульженко. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, вид-во Хортицької національної академії, 2017. – 444 с.

References:

1. **Kolupayeva A.** Stratehichni napryamy suchasnoyi osvith'oyi polityky Ukrainy / A. Kolupayeva // Dytyna iz sensorynymy porushennyamy: rozvytok, navchannya, vukhovannya : zb. nauk. prac' / za red. S. V. Lytovchenko, I. M. Hudym. – K.: O.T.Rostunov, 2011. – Vyp. 2. – S. 7–13.
2. **Лыра В.** До питання про загальний стан державної підтримки дітей з особливими потребами на Україні / В. Лыра, О. Гаврилов // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: соціальна педагогіка. Частина 1 / за ред. О. В. Гаврилова, В.І.Співака. – Кам'янець-Подільський : Медобори – 2006, 2011. – Вип. 17. – С. 73–83.
3. **Malyshevs'ka I.A.** Aktual'ni problemy suchasnoyi korekciynoyi pedahohiky. - [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/.../1/Aktualni%20problemy%20suchasnoi%20KP.pdf>
4. **Medyko-social'nyj reabilitacijnyj centr «Doroha zhyttya».** [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cf-social.org.ua/regions/zakarpatska/item/mediko-soc%D1%96alnij-reab%D1%96%D1%96tac%D1%96jnj-centr-doroga-zhittya>
5. **Myronova S.P.** Osnovy korekciynoyi pedahohiky: navchal'no-metodychnyj posibnyk / S. P. Myronova, O. V. Havrylov, M. P. Matvyejeva; [za zah. red. S.P.Myronovoyi]. – Kamyanec'-Podil's'kyj: Kamyanec'-Podil's'kyj nacional'nyj universytet imeni Ivana Ohiyenka, 2010. – 264 s.
6. **Osvita** Zakarpattya u cyfrax i faktax. 2016-2017 navchal'nyj rik: Informacijno-analitychnyj zbirnyk. – Uzhhorod: KP «Uzhhorods'ka mis'ka drukarnya», 2017. – 144 s.
7. **Osvita** Zakarpattya v cyfrax i faktax. 2010-2011 navchal'nyj rik: Informacijno-analitychnyj zbirnyk. – Uzhhorod: KP «Uzhhorods'ka mis'ka drukarnya», 2011. – 192 s.
8. «**Pikluyuchys'** pro nashyx ditej, my dbayemo pro nashe majbutnye» - vvzhaye Maryna Poroshenko. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://deponms.carpathia.gov.ua/main/1601-.html>
9. **Syn'ov V.** Metodolohiya ta teoriya doslidzhen' v haluzi defektolohiyi / V.Syn'ov // Zbirnyk naukovyx prac' Kam'yanec'-Podil's'koho nacional'noho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Seriya: social'no-pedahohichna/za red. O.V. Havrylova, V.I. Spivaka. – Kam'yanec'-Podil's'kyj: Aksioma, 2010. – Vyp.15. – S.7- 9.
10. **Shul'zhenko D.I.** Osvitn'o-pedahohichna intehracya (inklyuziya) ditej iz autyzmom: monohrifiya/D.I. Shul'zhenko. – Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova, vyd-vo Xortyc'koyi nacional'noyi akademiyi, 2017. – 444 s.

Кляп М.И. Некоторые проблемы современной коррекционной педагогики в Украине (на примере Закарпаття)

Статья освещает некоторые проблемы современной коррекционной педагогики, главным заданием которой есть всеобщее развитие osoby с особенными потребностями. Основное внимание обращается на возможность ранней диагностики детей с нарушениями психофизического развития и предоставление им коррекционных услуг, отдельные аспекты организации инклюзивного обучения школьников, которые нуждаются в коррекции физического или психического состояния. Некоторые подходы к решению этих проблем показаны на примере практической деятельности учреждений Закарпатской области.

В статье поднимаются вопросы об оптимизации сети специальных школ, недостаточность учебно-методической литературы для специального обучения, необеспеченность учебно-воспитательного процесса как в специальных школах, так и в учреждениях с инклюзивным обучением педагогами с специальным высшим образованием, необходимость *создания соответствующей базы для коррекционного блока обучения детей с особыми образовательными потребностями в обычной общеобразовательной школе*. Подчеркнуто, что решение вышеупомянутых проблем возможно только общими усилиями органов управления образованием, научно-педагогических работников, учителей-практиков и родителей детей с особенными образовательными потребностями.

Ключевые слова: коррекционная педагогика, дети с нарушениями психофизического развития, инклюзивное обучение, Закарпатье.

Klyap M.I. Separate problems of modern correctional pedagogy in Ukraine (on the example of Transcarpathia)

The article highlights some problems of modern correctional pedagogy, the main task of which is the comprehensive development of people with special education needs. The main attention is paid to the possibility of early diagnosis of children with violations of psychophysical development and providing them corrective services, some aspects of the organization of inclusive education of pupils requiring correction of physical and/or mental condition. Separate approaches to solving these problems are shown on the example of practical activity of the institutions of the Transcarpathian region.

The article raises questions about the optimization of the network of special schools, insufficiency of educational and methodological literature for special education, the lack of educational and training process both in special schools and in institutions with inclusive education by teachers with special higher education, the need to create an appropriate base for the correctional unit in education of children with special educational needs in a regular general school. It was emphasized that the solution of these problems is possible only by joint efforts of educational management bodies, scientific and pedagogical workers, teachers-practitioners and parents of children with special educational needs.

Keywords: correctional pedagogy, children with violations of psychophysical development, inclusive education, Transcarpathia.

Стаття надійшла до редакції: 25.02.2018 р.

Стаття прийнята до друку: 04.03.2018 р.

Рецензент: д.п.н, проф.Шульженко Д.І.

УДК 376-056.2/3

Козинець О. В., Дець Н.А.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ: РОЗВИТОК, УДОСКОНАЛЕННЯ, ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

У статті йде мова про розвиток та вдосконалення інклюзивної форми навчання як освітньої концепції, що активно впроваджується в Україні. Окреслено досвід європейських країн з реалізації інклюзивного навчання та здобутки вітчизняної спеціальної освіти в цьому напрямку. Висвітлено основні принципи та термінологію, які відображають зміст інклюзивної форми навчання; говориться про нові законодавчі акти, покликані забезпечити толерантне ставлення до осіб з інвалідністю. Крім того в хронології здійснюється огляд підходів та моделей взаємодії суспільства з особами з порушенням психофізичного розвитку з часів, коли були здійснені перші спроби задовольнити особливі освітні потреби таких дітей до сьогодні. Відповідно до цього відбувається історичний огляд моделей інвалідності, які домінували в суспільстві упродовж різного часу: медична, реабілітаційна, благодійна, політична й суспільно-соціальна моделі. В статті говориться також про рівність прав і можливостей у сфері освіти для всіх категорій дітей, звертається увагу на багатоаспектність інклюзивного навчання. На основі аналізу основних термінів, якими оперує інклюзивне навчання, встановлено різницю між ними. Додатковий акцент зроблено на вихованні толерантності у підростаючого покоління до осіб з порушеннями.

Ключові слова: інклюзія, інтеграція, мейнстримінг, сегрегація, інклюзивне навчання, особа з інвалідністю, інвалідність, особливі освітні потреби, включення дітей з особливими освітніми потребами в суспільство, спеціальна освіта.

Сьогодні стає очевидним, що розвиток вітчизняного інклюзивного навчання не буде ефективним, якщо діяти лише шляхом формального перенесення навіть найбільш вдалих зарубіжних моделей освітньої інтеграції в простір вітчизняних загальноосвітніх закладів без їх осмислення та адаптації. Гнучкість та здатність реагувати на постійні інновації є основним принципом інклюзивного навчання, оскільки саме так створюється сильний, динамічний і живий організм зі здатністю до адаптації й розвитку в місцевому соціально-культурному середовищі.

Україна сьогодні зробила чимало кроків щодо впровадження інклюзії. Така форма навчання поступово стає однією з різновидів у освіті, доступних широким масам українського населення. Для її організації на всіх освітніх рівнях створюється нормативно-правова база, розробляються теоретико-методологічні основи впровадження інклюзивного навчання у вітчизняний освітній простір, залучаються необхідні ресурси. У зв'язку з цим неабиякої актуальності набуває систематизація понятійно-категоріального апарату, а також обґрунтування й практична апробація конкретного методичного інструментарію надання інклюзивних послуг у системі освіти України [1].

Інклюзія як освітня концепція в Україні представлена в науковому доробку багатьох учених: філософів (В. Андрущенко, Л. Вітгенштайн, Б. Гершунский, В. Левкулич), соціологів (С. Буров, Д. Зайцев, Н. Малафеев, П. Романов, Л. Сокурянська, О. Ярська-Смірнова), істориків (Т. Букшина, М. Захарчук), педагогів, психологів, дефектологів (Віт. Бондар, С. Грабовська, О. Гноєвська, Е. Данілавічюте, Н. Заєркова, А. Ільченко, А. Капська, А. Колупаєва, Т. Кушніренко, С. Литовченко,